

Aszegény családból származó fiúnak kiváló középiskolai eredményei alapján a Harvard és a Yale Egyetem is ösztöndíjat kínált. A család azonban nem volt képes előteremteni a pénzt az utazás és a szállás finanszírozásához. Az ügyetlen, magányos, de rendkívül törekvő fiatalember ezért a kvéker Whittier College-ben, majd a Duke Egyetem Jogi Iskolájában végezte tanulmányait.

A világháborúban a hadítengerészetnél szolgált. A Kongresszus képviselőjeként (1947–50) azzal vált híressé, hogy a Képviselőház Amerikaelenes tevékenységet vizsgáló bizottságának tagjaként leplezte Alger Hiss-t, a Roosevelt-kormányzat tekintélyes tisztviselőjét, aki információkat szolgáltatott az amerikai kommunistáknak. Nixont ettől kezdve a demokraták és a liberálisok afféle radikális antikommunistának tekintették. Szenátorként (1951–53) figyeltek fel rá a Republikánus Párt országos vezetői, akik 1952 tavaszán felkínálták neki az alelnökjelöltséget Eisenhower oldalán.

Alelnökként (1953–61) alapos külpolitikai ismeretekre tett szert, de mivel Eisenhower a mindennapos viszálykodástól távol álló, hős hadúr szerepét játszotta, alelnöke lett a „pofozógép”, minden ellenséges támadás célpontja. 1956-ban ő nevezte el Hruscsovot „budapesti mézárósnak”, s az ausztriai Andauban meglátogatta a magyar menekülteket.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 37. ELNÖKE

RICHARD NIXON

1969. JANUÁR 20. – 1974. AUGUSZTUS 9.

AZ EGYKORI KÉPVISELŐ, SENÁTOR ÉS ALELNÖK KORA EGYIK LEGTEHETSÉGESEBB ÉS LEGTAPASZTALTABB POLITIKUSA VOLT. BEFEJEZETT EGY HÁBORÚT, MEGÚJÍTOTTA A NEMZETI KAPCSOLATOK RENDSZERÉT, ÉS MÁSODIK VÁLASZTÁSÁN ELSŐPRŐ GYŐZELMET ARATOTT. MÉGIS Ő VOLT AZ EGYETLEN ELNÖK, AKINEK MEGALÁZOTTAN KELLETT TÁVOZNIA HIVATALÁBÓL. 1990-BEN RONALD REAGAN ÍGY BESZÉLT RÓLA: „NEM TARTOM TÚLZÁSNAK AZT ÁLLÍTANI, HOGY A VILÁG JOBB ÉS BIZTONSÁGOSABB HELLYÉ VÁLT RICHARD NIXON JÓVOLTÁBÓL.” AZ AMERIKAIK TÖBBSÉGÉNEK SZEMÉBEN AZONBAN MINDMÁIG NEM SIKERÜLT REHABILITÁLNI ÖT.

RICHARD NIXON

Születés:

Yorba Linda, Kalifornia, 1913. január 9.

Párt:

Republikánus Párt

Választási győzelem:

1968, 1972

Választási vereség:

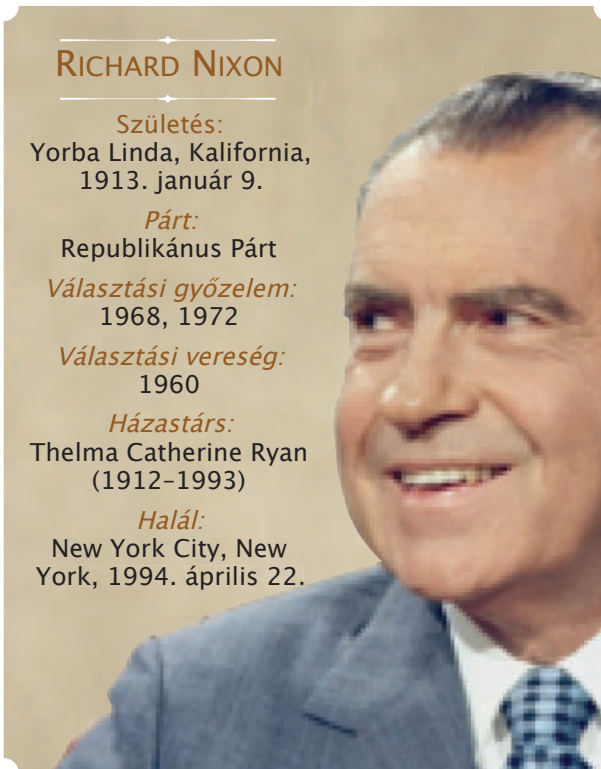
1960

Házastárs:

Thelma Catherine Ryan (1912–1993)

Halál:

New York City, New York, 1994. április 22.

1960-ban vereséget szenvedett az elnökválasztáson, 1962-ben pedig a kaliforniai kormányzóválasztáson. Úgy tűnt, végleg kihullott a politikai életből. Az 1968-as zavarások és tüntetések idején viszont a választók szemében Nixon a régi értékek megtestesítőjének, a stabil és békés Eisenhower-kormányzat képviselőjének, a nyugalom sziklájának tűnt egy örült világban. Stabilitást, rendet, nyugalmat és „becsületes békét” ígért.

Ő volt a 20. század egyik legliberálisabb republikánus elnöke. Felgyorsította az iskolák szegregációjának felszámolását, az ő javaslatára szüntették meg a sorozást (1971) és építették ki a hivatásos hadsereget. Kiterjesztette a nemzeti parkok területét, környezetvédelmi ügynökséget alapított (1970), s intézkedéseivel lefektette az 1970-es évek életminőségforradalmának alapjait. Megindította a Háború a rák ellen elnevezésű orvosi programot, s megnégyszerezte a művészetek szövetségi támogatását. A szervezett bűnözést kontrolláló törvénnyel leűjtötták az alvilágra, és törvényt hoztak a kábítószer-kereskedelem ellen (1970). A fogyasztási termékek biztonsági törvényével (1972) kitiltották a veszedelmes árucikkeket a piacról.

Ekkor érett be a Kennedy által megindított űrprogram: 1969. július 20-án Neil Armstrong amerikai űrhajós a Holdra lépett. A XXVI. alkot-

CSÁSZÁRI ELNÖKSÉG

A 20. században a háborúk és gazdasági válságok hatására az elnöki hatalom szinte folyamatosan erősödött. A személyzet létszáma megnövekedett, valamennyien az elnöknek köszönheték hivatalukat, ezért személyes hűséget éreztek iránta. A számtalan ügynökség és hivatal olykor a minisztériumok

funkcióit is átvette, a média soha nem látott népszerűséget és támogatottságot biztosított egyes elnököknek, akik a társadalmi egyetértésre hivatkozva nagyobb hatalmat gyakorolhattak, mint amekkorát az alkotmány biztosított számukra. Arthur M. Schlesinger amerikai történész 1973-ban

publikált könyvében az ilyen kormányzatot nevezte „császári elnökségnek”.

Mások viszont azt hangsúlyozták, hogy az elnök hatalma ugyan megnövekedett, de nem változtathatja meg az alkotmányt, egyes szövetségi ügynökségek inkább korlátozzák, mint növelik hatalmát, s a modern média a tilta-

kozást is megkönnyíti az esetleges alkotmány sértések ellen. A vietnami háború és a Watergate-botrány pedig mélységes gyanakvást ébresztett a társadalomban valamennyi elnök iránt. Bár soha nem látott hatalomra tettek szert, az amerikai társadalomban is megnőtt a készség e hatalom ellenőrzésére.

mánykiegészítéssel 21 évről 18 évre szállították le a szavazati korhatárt (1971). Az infláció 2,7%-ra csökkent, a GDP 6,3%-kal, a reáljövedelem 4%-kal növekedett Nixon elnöksége idején, az adók pedig átlagosan 20%-kal csökkentek.

Külpolitikai céljait így fogalmazta meg: *„Amerika nem képes és nem is akar a világ szabad nemzetei védelmének érdekében minden tervezetet kialakítani, minden programot felvázolni, minden döntést és vállalkozást végrehajtani. Csak ott fogunk segíteni, ahol erre ténylegesen szükség van, és ahol ez érdekünkben áll.”* Ezt nevezték Nixon-elvnek. Ehhez azonban előbb be kellett fejezni a vietnami háborút, amelynek elhúzódása elvonta a figyelmet Nixon valamennyi bel- és külpolitikai sikeréről. Ő rendelte el az észak-vietnami hadsereg kambodzsai bázisainak bombázását. De alábecsülte intézkedéseinek belső hatását: az egyetemeken tömeges megmozdulásokra került sor.

Nixon legjelentősebb külpolitikai kezdeményezése 1972-es pekingi látogatása volt. Ezzel nemcsak egy negyedszázados ellenségeskedésnek vetett véget, és új, nagy fontosságú nemzetközi kapcsolatrendszert épített ki, de a nemzetközi hatalmi egyensúlyt is stabilizálta. Kínai látogatá-

sával sikerült felgyorsítania a Szovjetunióval folytatott fegyverzetkorlátozási tárgyalásokat. 1972 májusában Moszkvába utazott, és Breznyevvel aláírta a hadászati rakétarendszerek korlátozásáról szóló megállapodást (SALT-1).

Az újságírókkal egyre jobban elmérgesedett a viszonya, elnöki tanácsadói információkat kezdtek gyűjteni politikai ellenfeleiről, és Nixon elkövette azt a hibát, hogy nem állította le őket. Még egy szívárogtatással gyanúsított tisztviselő pszichanalitikusához is betörtek 1971 augusztusában, és dokumentumokat keresve fel forgatták az irodáját.

1972-ben Nixon elsőprő győzelmet aratott az elnökválasztáson. Az amerikaiak „csendes többsége” a hangos kisebbség minden megmozdulása ellenére támogatta az elnököt. Ennél is nagyobb siker volt, hogy sikerült „a tárgyalóasztalhoz bombázni” az észak-vietnami vezetést. 1973. január 27-én Párizsban aláírták a fegyverszüneti egyezményt a két Vietnam és az Egyesült Államok között. Az 1973-as arab-izraeli háború idején Nixon határozottan Izrael védelmére kelt. Hetvenkét órán belül légi hidat létesített, amelyen harminckét nap alatt több mint napi 1000 tonna katonai felszerelés ju-

tott el a végveszélybe kerülő zsidó állam területére.

A Watergate-ügy azonban elhomályosította az elnök valamennyi sikerét, és egész politikai pályafutását tönkretette. 1972. június 17. hajnalán lehallgatókészülékekkel felszerelt betörőket fogtak el a Demokrata Párt országos bizottságának főhadiszállásán, a washingtoni Watergate elnevezésű irodakomplexumban. Egyikükről kiderült, hogy az Elnök Újraválasztási Bizottságának alkalmazottja. Nixon semmit sem tudott a betörésről, de elkövette azt a rettenetes hibát, hogy fedezni próbálta a tetteket, nem pedig megtalálni és megbüntetni őket. Áldását adta az igazságszolgáltatási eljárás akadályozására.

A Kongresszus demokratái azonban ekkor már meg voltak győződve arról, hogy az elnöki hatalom túlságosan megnövekedett az utóbbi években. „Császári elnökségről” beszéltek, és a Szenátus elnöki kampánytevékenységet vizsgáló bizottsága (amelyet hamarosan csak Watergate-bizottságnak neveztek) 1973 februárjától hozzálátott a történetek feltárásához. Őszszel az újságok már minden idők legsúlyosabb alkotmányos válságáról cikkeztek, egyre többen követelték, hogy helyezték vád alá az el-

„Kemény munkával, önfegyelemmel és versenyszellemmel pótoltam a természetes génusz hiányát” – állapította meg Nixon. A versenyszellem egész életét meghatározta:

kemény, feszült, rengeteget dolgozó, belső bizonytalanságát harciassággal kompenzáló politikus lett. A támadásokra nem a magabiztos, sikerhez szokott egyéniségek nyugalmával reagált, hanem a hátrányos helyzetén csak görcsös erőfeszítések árán felülkerekedő, bizonytalan és népszerűtlen ember megkeseredettségével.

nököt, a *Time* magazin pedig lemondásra szólította fel. A hazugságok, az igazságszolgáltatás akadályozása, a bizonyítékok visszatartása, az igazságügyi tisztviselők elbocsátása, a pénzügyi szabálytalanságok együttesen megsemmisítő hatást gyakoroltak. Nixon 1974. augusztus 9-én lemondott.

A bukott politikus lelkileg és fizikailag is összeomlott, tüdejében vérömleny keletkezett, és hónapokig kórházban kezelték. Utóda, Gerald Ford elnöki kegyelemben részesítette. Az amerikaiak többségének szemében azonban mindmáig nem sikerült rehabilitálni, és igen sokan őt tartják az Egyesült Államok legrosszabb elnökének. ♦